

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. В. Г. КОРОЛЕНКА

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК
ІСТОРІЇ І КУЛЬТУРИ

ПОЛТАВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО
ФОНДУ КУЛЬТУРИ

ПОЛТАВСЬКЕ ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ НАРОДНОЇ ОСВІТИ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОВАРИСТВА «ЗНАННЯ»
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

Т Е З И

ДОПОВІДЕЙ І ПОВІДОМЛЕНЬ ПЕРШОЇ
ПОЛТАВСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Полтава — 1989

Унікальним у цьому плані є Велике Більське городище. Воно займає величезну площу (біля 4000 га) на водорозділі рік Ворскла і Суха Грунь. Поверхня городища має складний рельєф і багату водоносну систему (балки, джерела, озера, ставки, маленька річка Тарапунька).

Планування оборонних споруд на городищах у великій мірі залежало від рельєфу навколишньої місцевості. Вміло використовуючи круті схили та інші природні перешкоди, вал і рів споруджували найчастіше зі сторони поля, а для більшої надійності оборони інколи всю територію поселення обносили валом, добудовували додаткові укріплення. За системою планування лінії оборони скіфські городища Полтавщини поділяються на три групи: а) прості, де вали споруджені тільки з боку поля (Малий В'язівок, Опішня, Решетники); б) прості, з валами навколо всього поселення (Клепачі, Хитці); в) складні, з додатковими укріпленнями (Свиридівка, Сухоносівка, Книшівка). Як показують дослідження, проведені Б. А. Шрамком на Більському городищі, вали в скіфську епоху являли собою складну дерево-земляну споруду у вигляді кріпосної стіни.

Шляхом розкопок городища VII—III ст. до н. е. вивчені ще недостатньо. Крім багаторічних досліджень Більського городища, на Полтавщині невеликі розкопки були проведені на городищах Книшівка і Решетники. Дані з цих та інших городищ Українського лісстепу показують, що городища скіфського часу в переважній більшості були постійним місцем проживання населення, де розвивалися ремесла, промисли, землеробство і скотарство. Це були економічні, торгові, релігійні, налевне, і політичні центри окремих територій. Деякі з них (наприклад, Більське городище) існували як поселення міського типу з обширною сільськогосподарською округою.

І. Б. ШРАМКО

ТЕХНОЛОГІЯ ВИГОТОВЛЕННЯ СЕРПІВ У НАСЕЛЕННЯ СКІФСЬКОГО ЧАСУ БАСЕЙНУ ВОРСКЛИ

Під час розкопок на поселенні Лихачівка, на городищах Більськ, Коломак, Полкова Микитівка виявлено багато виробів із заліза. Особливе місце серед знахідок займають знаряддя виробництва (ножі, серпи, сокири, шила, долота та інші). 29 серпів було досліджено металографічним методом. Це дозволяє виявити загальні риси процесу виготовлення місцевими ковалями

